

Imiona w nazwach jezior i stawów w Polsce

Urszula Bijak, Barbara Czopek-Kopciuch (Krakow)

IZVLEČEK: V članku so obravnavana imena ribnikov in jezer na ozemlju Poljske, ki izhajajo iz imen. Analiziranih je 283 hidronimov iz 76 okrajev Poljske. Med hidronimi je 20 starejših, izpričanih od 14.–19., večina pa je prvič zapisana v 20. stoletju. Motivacijsko bazo tvorijo moška in ženska imena, ki so večinoma krščanska, ter maloštevilna staropoljska v osnovni, pogosto tudi manjšalni obliki. Večina hidronimov je nastala po imenih lastnikov, manjši del pa so spominška imena. Med slednjimi so opazna imena literarnega porekla, motivirana z zgodovinskimi in svetniškimi liki. Med izimenskimi hidronimi prevladujejo imena, nastala s transonimizacijo. Veliko skupino tvorijo besedne zveze z razlikovalnimi členi, maloštevilno pa imena, nastala s pluralizacijo.

Personal Names in the Names of Polish Lakes and Ponds

ABSTRACT: This article discusses the names of ponds and lakes in Poland that are derived from first names. It analyzes 283 hydronyms from 76 Polish districts. Among these, 20 are of an older date – that is, attested between the 14th and 19th century – whereas the majority were first recorded in the 20th century. Their motivational base is formed by male and female, mostly Christian, names, whereas a small number are created from old Polish names in their basic and often diminutive forms. The majority of hydronyms were created from the names of landowners, while a smaller proportion are commemorative. Among the latter, names with a literary origin motivated by historical characters and saints are evident. Among desubstantival hydronyms, names formed through transonymization predominate. A large group is formed by compounds with differential segments, whereas only a small number of names are formed through pluralization.

Hydronimom derywowanym od antroponimów nie poświęcano dotychczas zbyt wiele uwagi w literaturze onomastycznej. Uznawano je za nową warstwę nazw wodnych, niezbyt liczną, dotyczącą na ogół mniejszych obiektów, zwłaszcza

stawów, sadzawek, źródeł, małych potoków i strug¹. Materiał historyczny i objaśnienia takich nazw spotkać można w toponomastycznych opracowaniach regionalnych, opracowaniach hydronimicznych niektórych dorzeczy oraz w tomach serii *Hydronymia Europaea*. Zgromadzony tu materiał pochodzi z komputerowej bazy nazw wodnych, która powstaje w Pracowni Toponomastycznej Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie (grant nr 1H01D01029). Podstawę źródłową tego onomastykonu stanowią wydane drukiem dokumenty historyczne, słowniki historyczne i geograficzne, mapy historyczne i współczesne, wykazy nazw wodnych i dotychczas opublikowane opracowania hydronimiczne. Baza ta będzie zawierać około 30 tysięcy obiektów wodnych.

Przedmiotem niniejszego artykułu są nazwy wód stojących (jezior i stawów) z terenu Polski, w jej współczesnych granicach, utworzone od imion w wyniku transnimityzacji lub derywacji paradygmatycznej, a więc bez użycia sufiksów. Wykscerpowano zarówno hydronimy jednoczłonowe, jak i zestawienia zawierające imiona, łącznie 283 nazw.

Pierwszy zapis takiego hydronimu pojawia się w źródłach już w XIV w.: *Przedślaw*, nieistniejący staw w Myślenicach, koło Krakowa, por. *lacus dictus Przedślaw* (1364). Jego nazwa pochodzi od staropolskiego dwuczłonowego imienia *Przedślaw*².

W XVI wieku odnotowane są 3 nazwy:

Jaga, nieistniejące dziś jezioro koło Góry Nawojowej, niedaleko Krakowa, por. *Jaga* (1553), którego nazwa motywowana jest zdrobniałym żeńskim im. *Jaga* (: *Agata, Agnieszka, Jadwiga*);

Seweryn, staw koło Czernichowa, pow. krakowski, por. *Seweryn* (1564); nazwa pochodzi od chrześcijańskiego im. *Seweryn*;

Dobrzyńka-Wojtek — nazwa zestawiona, określająca staw na rzece Dobrzyńka, w pow. łaskim, por. Staw *Dobrzyńka Wojtek* (1564–1565). Pierwszy człon zestawienia pochodzi od n. rzeki *Dobrzyńka* (a ta od nazwiska *Dobrzyńka*), drugi od zdrobniałego im. *Wojtek* (: *Wojciech*).

W XVIII wieku pojawia się w źródłach 12 nowych obiektów:

Adaś, nieistniejący staw w Pisarzowicach, pow. bielski, por. *Adaś* (1786–1788); n. od zdrobniałego im. *Adaś* (: *Adam*);

Barbara, nieistniejący staw, w Żywcu, por. staw *Barbara* (1715); od im. *Barbara*;

Daniło, nieistniejący staw koło Białegostoku, por. *Daniło* (1784); od białoruskiego im. *Daniło*;

Frantosik, nieistniejący staw, we wsi Pławy, pow. oświęcimski, por. około stawu *Frantosika* (1786–88); od im. *Frantosik (: *Franciszek*);

¹ K. Rymut, *Nazwy wodne (w): Słowiańska encyklopedia*, t. II, Kraków 2003, s. 230; A. Cieślakowa, E. Wolnicz-Pawłowska, *Krótką charakterystyka hydronimii polskiej (w): Nazewnictwo geograficzne Polski*, t. I: Hydronimy, Cz. I: Wody płynące, źródła, wodospady, Warszawa 2006, s. VIII.

² Ponieważ nazwa została odnotowana w źródłach jedynie w formie mianownika, trudno rozstrzygnąć, czy ma ona postać bezsufiksálną, czy też tkwi w niej archaiczny przyrostek dzierżawczy *-jb.

Frydeczek, staw (dziś obiekt bez nazwy), we wsi Pogórze, pow. cieszyński, por. *Fridezek* (1789); od zdrobniałego im. *Frydeczek (: *Fryderyk*);

Jadamaczek, nieistniejący staw we wsi Mazańcowice, pow. bielski, por. *Jadamaczek* a. *Jedamaczek* (1789); od zdrobniałego im. *Jadamaczek* (: *Jadam* < *Adam*);

Jagoszek, nieistniejący staw we wsi Mnich, pow. cieszyński, por. *Jagoschek* (1789); od zdrobniałego im. *Jagoszek* (: *Agata*, *Agnieszka*, *Jadwiga*);

Jan, nieistniejący staw w Żywcu, por. staw *Jan* (1715); od im. *Jan*;

Jędrzejek, nieistniejący staw, we wsi Polanka Wielka, pow. oświęcimski, por. *Jędrzejek* (1786–1788); od zdrobniałego im. *Jędrzejek* (: *Jędrzej* < *Andrzej*);

Kasia, nieistniejący staw we wsi Poręba Wielka, pow. oświęcimski, por. *Kasia* (1786–1788), od zdrobniałego im. *Kasia* (: *Katarzyna*)³;

Krzysztof, nieistniejący staw w Żywcu, por. staw *Krzysztof* (1715), od im. *Krzysztof*;

Krzyś-Folwarcznik, nieistniejący staw we wsi Grojec, pow. oświęcimski, por. *Krzyś Folwarcznik* (1786–1788); n. zestawiona — od zdrobniałego im. *Krzyś* (: *Krzysztof*, *Kryspin*) i od ap. *folwark*, z suf. *-nik* (człon ten określa położenie stawu na terenie folwarku);

Mały Jakubik, nieistniejący staw we wsi Mnich, pow. cieszyński, por. *Klein Jakubik* (1789); n. zestawiona — od zdrobniałego im. *Jakubik* (: *Jakub*) z niem. przymiotnikiem *klein* ‘mały’ określającym wielkość obiektu.

W XIX wieku zanotowano po raz pierwszy 3 nazwy:

Judas, staw nieistniejący we wsi Strumień, pow. cieszyński, por. *Judass* (1820), od im. *Judas*, *Judasz* (znanego z Nowego Testamentu);

Maciej, nieistniejący staw we wsi Strumień, pow. cieszyński, por. *Matiey* (1820), od im. *Maciej*, czes. *Matěj*;

Maurycy, nieistniejący staw w Zatorze, pow. oświęcimski, por. *Maurycy* (1895), od im. *Maurycygo* Potockiego.⁴

Wszystkie przedstawione powyżej hydronimy (20) odnoszą się do obiektów dziś nieistniejących, zapewne zasypanych, wyschniętych, czy osuszonych. Niewiele można powiedzieć o bezpośredniej motywacji tych nazw. To, że nazwy są formalnie równe imionom może wskazywać na ich charakter pamiątkowy. Mogły te niewielkie obiekty wodne otrzymywać imiona właścicieli gruntów, wówczas miałyby charakter przynależnościowy, typowo dzierżawczy. Pewnym przykładem nazwy pamiątkowej może być nazwa *Maurycy* nadana dla uczczenia *Maurycygo* Potockiego. Podstawą ponad połowy nazw są imiona w formie zdrobniałej. Większość nazw jest formalnie równa różnym postaciom imion męskich, tylko 3 motywowane są przez imiona kobiece, jedno w formie pełnej, dwa w formie zdrobniałej.

Jeśli chodzi o strukturę hydronimów o starszej dokumentacji, to w większości są to nazwy proste, trzy spośród nich mają postać zestawień: *Dobrzyńka-Wojtek*, *Krzyś-Folwarcznik* i *Klein Jakubik*.

³ Śladem po nazwie tego stawu jest współcześnie nazwa terenowa i część wsi Poręba Wielka.

⁴ Potoccy byli właścicielami stawów w Zatorze.

Obiekty te rozmieszczone są głównie w Polsce południowej, we współczesnych powiatach: cieszyńskim (5), oświęcimskim (5), bielskim (2), krakowskim (3), we wsi Sporysz włączonej do Żywca (3) i po jednym koło Łodzi i Białegostoku.

„Eksploduj” hydronimów odmiennych obserwujemy w wieku XX. Odnotowano wtedy 263 nazwy dla obiektów rozmieszczonych na obszarze całej Polski w 76 powiatach..

W woj. podkarpackim, w pow. stalowowolskim, w gm. Zaklików znajdują się 24 obiekty: *Adam* (2 x), *Antoni*, *Ewa*, *Ferdynand*, *Florian*, *Hala*, *Hanka*, *Jagienka*, *Jan*, *Janek*, *Jorgiś*, *Józef*, *Kajtek*, *Konstanty*, *Maryska*, *Mateusz*, *Rafał*, *Stefan*, *Stefan*, *Teofil*, *Wanda*, *Władysław*, *Wojtek*; w pow. jasielskim, gm. Skołyszyn (6): *Jaś*, *Julian*, *Leszek*, *Małgosia*, *Oleś*, *Wacław*.

W woj. dolnośląskim, w pow. milickim, gm. Krośnice, Milicz i Cieszków – 21: *Andrzej* (1983), *Bolko*, *Duży Jaś* (1983), *Duży Karol* (1983), *Emilia* (1983), *Ernest*, (1983), *Halina*, *Henryk* (*Mały Henryk*) (1983), *Henryk*, *Henryk* (1983), *Henryk Nowy*, *Jan* (1983), *Karol* (1983), *Kazimierz Górny*, *Leszek*, *Mały Karol*, *Mieczysław* (1983), *Stas Dolny*, *Stas Górny*, *Władysław*, *Zofia* (1983); w pow. oleśnickim, gm. Twardogóra – 3: *Mała Amalia*, (1983), *Pelagia* (1983) *Wielka Amalia* (1983); w pow. legnickim, gm. Chojnów – 2: *Paulinki Drugie*, *Paulinki Pierwsze*; w pow. ząbkowickim, gm. Ziębice – 2: *Henryk*, *Karol*; w pow. polkowickim, gm. Przemków – 1: *Bolesław*.

W woj. małopolskim, w pow. oświęcimskim w gminach: Brzeszcze, Oświęcim, Osiek, Zator odnotowano 22 nazwy stawów: *Adam Duży*, *Andrzej*, *Andrzej Duży*, *Danusia*, *Gabriela* (1964), *Gabriela* (1964), *Hanusia* (1964), *Helenka* (1964), *Józef*, *Karolcia*, *Marian Górny*, *Micia*, *Olusia*, *Stanisław*, *Stanisław*, *Sylwester*, *Teresa*; w pow. wadowickim, gm. Spytkowice – 4: *Adam//Staw Adam* (1961), *Adamek//Staw Adamek* (1961); *Artur*, *Róża*; w pow. tarnowskim, gm. Wierzchosławice – 1: *Maruszka*.

W woj. podlaskim, w pow. białostockim, gm. Poświętne znajduje się 14 obiektów: *Elżbieta Druga*, *Elżbieta Pierwsza*, *Gabriela*, *Gabrielka*, *Jerzy*, *Józef*, *Kazimierz*, *Maria*, *Maryłka*, *Michał Drugi*, *Michał Pierwszy*, *Rafał*, *Witold*, *Zofia*; w pow. zambrowskim, gm. Zambrów – 5: *Aleksander*, *Grażyna*, *Kajtek*, *Krzysztof*, *Moryś*; w pow. augustowski, gm. Augustów – 1: *Święty Jan* (1966), w pow. monieckim, gm. Knyszyn – 1: *Jezioro Zygmunta Augusta*.

W woj. lubelskim, w pow. tomaszowskim, w gm. Łaszczów i Tarnawatka odnotowano 14 hydronimów: *Adam Drugi*, *Adam Pierwszy*, *Agatka*, *Aleksander Drugi*, *Aleksander Pierwszy*, *Ignas*, *Jacek*, *Jan Dolny*, *Jan Górny//Jan* (1965), *Janek*, *Jaś*, *Kazimierz*, *Małgosia*, *Marian*; w pow. janowskim, gm. Potok Wielki i Modliborzycy – 12: *Bogusław*, *Bohun*, *Lech*, *Michał*, *Nowy Witold*, *Nowy Władysław*, *Oleńka*, *Stanisław*, *Stary Witold*, *Stary Władysław*, *Wojciech*, *Zygmunt*; w pow. zamojskim, w gm. Komarów-Osada, też Zamość – 11: *Adaś* (1954–60), *Andrzej*, *Feliks*, *Grzegorz* (2x), *Józef*, *Kazimierz*, *Krzysztof*, *Marcin*, *Marian*, *Waldemar*; w pow. parczewskim, w gm. Sosnowica i Siemień – 8: *Andrzejki* (1965), *Helena*, (1965), *Jan* (1965), *Książę Józef* (1965), *Marek* (1965), *Michałki* (1965) *Wojtek*, *Zofia* (1971); w pow. włodawskim, gm. Stary Brus i Wola Uhruska – 6: *Asia*, *Baśka* (gw.), *Januś*, *Jurek* (gw.), *Paweł*, *Jama Roma*; w pow. lubartowskim, gm. Uścimów – 5: *Adam*,

Jan// Świąty Jan (1965), *Michał* (1965), *Wanda Druga*, *Wanda Pierwsza*; w pow. chełmskim – 3: *Esterka* (1954–60), *Jezioro Jurka* (1970), *Jezioro Marcinka*; w pow. ryckim, gm. Ryki – 1: *Karol*; w pow. hrubieszowskim, gm. Mircze – 1: *Hala*; w pow. puławskim, gm. Baranów – 1: *Mateusz*.

W **woj. śląskim**, pow. lublinieckim, gm. Ciasna, Kochanowice, Pawonków – 11: *Staw Feliksa*, *Gustaw*, *Halina//Staw Halina* (1962), *Kacper//Staw Kacper* (1962), *Ludwik//Staw Ludwik* (1962), *Mańka*, *Marian//Staw Marian* (1962), *Ola* (1924–38)//*Staw Ola* (1983), *Stawy Sabiny*, *Walek*, *Wanda*; w pow. i gm. Katowice – 6: *Barbara*, *Janina*, *Małgorzata*, *Hubertus Drugi*, *Hubertus Pierwszy*, *Hubertus Trzeci* i *Hubertus Czwarty* położony w gm. Mysłowice; w pow. pszczyńskim, gm. Goczałkowice-Zdrój – 3: *Maciek* (1966), *Maciek Borowy*, *Maciek Kanałowy*; w pow. i gm. Świętochłowice – 2: *Martyn*, *Matylda*; w pow. bielskim, gm. Wilamowice – 1: *Antoni*; w pow. częstochowskim, gm. Janów – 1: *Irydion*; w pow. gliwickim, gm. Wielowieś – 1: *Hubertus//Staw Hubertus* (1983).

W **woj. warmińsko-mazurskim**, pow. olsztyńskim zanotowano 5 nazw: *Klimunt*, *Pawlik* (jez.), *Bartosz* (1964), *Wojciech* (1925), *Wojtek//Wójt* (1925); w pow. piskim, gm. Ruciane-Nida – 2: *Jany*, *Jany Małe*; w pow. giżyckim, gm. Ryn – 2: *Szymon*, (jez.), *Szymonek* (jez.); w pow. mrągowski, gm. Piecki – 2: *Klimunt*, *Pawełek*; w pow. szczycieńskim, gm. Jedwabno i Szczytno – 2: *Klimek* (jez.), *Romanek* (jez.); w pow. gołdapskim, gm. Gołdap – 1: *Szymanek* (jez.); w pow. iławskim, gm. Kisielice – 1: *Bartek*; w pow. oleckim, gm. Kowale Oleckie – 1: *Marki* (jez. 1963).

W **woj. mazowieckim**, w pow. siedleckim, gm. Kotuń i Przesmyki znajduje się 5 obiektów: *Alina*, *Helena*, *Jadwiga* (1962), *Nana*, *Stefan*; w pow. przysuskim, gm. Wieniawa – 4: *Irena*, *Jerzy*, *Krzyszyna*, *Kuba*; w pow. grodziskim, gm. Jaktorów – 2: *Bolesław*, *Franciszek*; w pow. węgrowskim, gm. Liw – 1: *Franciszek*; w pow. żyrardowskim, gm. Mszczonów – 1: *Święta Anna*; w pow. kozienickim, gm. Grabów nad Pilicą – 1: *Staw Świętego Jana*.

W woj. opolskim, w pow. namysłowski, gm. Pokój są 4 stawy: *August*, *Staw Fryderyka*, *Staw Matyldy*, *Staw Zofii*; w pow. opolskim, gm. Niemodlin – 2: *Hubert*, *Zofia* (1983); głubczycki, gm. Głubczyce – 1: *Marysiętka* (stawy).

W **woj. łódzkim**, w pow. poddębickim, gm. Dalików odnotowano 4 nazwy: *Duży Staw Helena* i *Mały Staw Helena*, *Halina* (1973), *Kazimierz Duży*; w pow. łódzkim, gm. Łódź – 1: *Staw Jana*; w pow. zgierskim, gm. Aleksandrów Łódzki – 1: *Kazimierz*.

W woj. pomorskim, w pow. gdańskim, gm. Trąbki Wielkie – 3: *Jezioro Aleksandra*, *Jezioro Bronisława*, *Jezioro Stanisława* (trzy jeziora); w pow. chojnickim, gm. Konarzyny i Chojnice – 2: *Jacyś*, *Jezioro Olbrachta* (jez.); w pow. słupskim, gm. Smlódzino – 1: *Lolek*.

W **woj. wielkopolskim**, w pow. ostrowskim, gm. Sośnie – 3: *Antoni*, *Augustyn*, *Jan*; w pow. gnieźnieńskim, gm. Gniezno – 1: *Róża*; w pow. międzychodzki, gm. Międzychód – 1: *Gertruda//Jezioro Gertruda*, w pow. pleszewskim, gm. Gizałki – 1: *Pawełek*, (jez.); w pow. ostrzeszowskim, gm. Kobyła Góra – 1: *Mikołaj*; w pow. poznańskim, gm. Pobiedziska – 1: *Jezioro Uli* (jez.).

W **woj. świętokrzyskim**, pow. pińczowskim, gm. Pińczów – 3: *Aleksander*,

Izabela, Krzysztof; w pow. buskim, gm. Wiślica – 1: *Marian*; w pow. kazimierskim – 1: *Janeczek*.

W woj. kujawsko-pomorskim, w pow. mogileńskim, gm. Mogilno – 1: *Bronisław* (jez.); w pow. wąbrzeskim, gm. Wąbrzeźno – 1: *Frydek* (jez.); w pow. aleksandrowskim – 1: *Jarosław* (1928); w pow. brodnickim, gm. Bobrowo – 1: *Marek* (jez.).

W woj. zachodniopomorskim, w pow. choszczeńskim, gm. Pelczyce – 1: *Jan*; w pow. myśliborskim, gm. Myślibórz – 1: *Paweł* (jez.), w pow. waleckim, gm. Mirosławiec – 1: *Jeziro Hanki* (jez.), w pow. łobeskim, gm. Łobez – 1: *Helka*.

Nazwy, które pojawiają się w XX wieku są, jak już powiedziano, wielokrotnie liczniejsze. W większości pochodzą one z wykazu nazw standaryzowanych, który ukazał się w 2006 roku – *Nazewnictwo geograficzne Polski*, T. I: *Hydronimy*, cz. 2. Wody stojące. Niestety, z powodu braku danych, niewiele można powiedzieć o ich motywacji. Można przypuszczać, że mają one związek z imionami właścicieli. Część z nich zapewne ma charakter pamiątkowy, część – dzierżawczy. Na charakter pamiątkowy wskazywać może chociażby „seria” nazw w pow. janowskim, gdzie spotkać można nazwy stawów: *Bogusław, Bohun, Michał, Oleńka, Stary Witold, Nowy Witold*. Zgromadzenie takich nazw w jednym regionie sugerować może ich motywację literacką, nawiązanie do imion bohaterów powieści Sienkiewicza. Proweniencję literacką ma zapewne nazwa *Irydion* (pow. częstochowski) i nawiązuje do tytułowego bohatera utworu Zygmunta Krasińskiego, także nazwy *Jaś* i *Małgosia* (stawy w pow. tomaszowskim i jasielskim), czy *Jacek* i *Agatka* (pow. tomaszowski) motywowane są przez imiona bohaterów bajek dla dzieci.

Inną „serię” spotkać można w pow. milickim, gdzie występują takie nazwy stawów jak: *Bolko, Henryk, Jan, Kazimierz Górny, Leszek, Władysław, Henryk Nowy*. Tu dopatrywać się można motywacji przez imiona książąt z dynastii Piastów Śląskich. Z pewnością charakter pamiątkowy mają nazwy typu: *Jeziro Olbrachta* (pow. chojnicki), *Książę Józef* (staw w Sosnowicy, woj. lubelskie) czy *Jeziro Zygmunta Augusta* (podlaskie, gm. Knyszyn), nawiązujące do imion i królów i książąt polskich.

Uwagę zwracają też nieliczne nazwy z elementem *święty*, pochodzące zapewne od patronów kościołów lub kapliczek znajdujących się w pobliżu obiektów wodnych: *Święta Anna, Staw Świętego Jana, Święty Jan*.

Wśród prezentowanych nazw stawów i jezior dominują hydronimy utworzone od imion bez użycia wykładników formalnych i członów dyferencyjnych. Podstawami są imiona w formie pełnej, np. *Bolesław* czy *Barbara* lub w formie zdrobniałej, np. *Bolko* czy *Baśka*. Są to głównie imiona chrześcijańskie, występują też imiona staropolskie, np.: *Przedśław, Bolesław, Kazimierz, Mieczysław, Stanisław, Wojciech* lub ich zdrobnienia: *Bolko*, część z nich mieści się również w kanonie imion chrześcijańskich. Wyjątkowo pojawiają się imiona innego pochodzenia, por. nazwę stawu *Moryś* (podlaskie), zapewne od im. *Moritz, Moryc*, popularnego wśród Żydów. Bazą do utworzenia nazw stawów i jezior stało się 75 imion męskich. Ich liczba byłaby większa gdyby doliczyć postaci zdrobniałe. Najchętniej używane jest imię *Jan* (13) oraz *Adam* (10). Spośród imion kobiecych użyto 39; najchętniej tworzone nazwy małych obiektów wodnych od imienia *Zofia* (6) i *Halina* (5). Bardzo

często tworzone są nazwy od imion zdrobniałych. Trudno tu zaobserwować jakąś prawidłowość, ale wygląda na to, że znacznie częściej mamy do czynienia z nazwami od zdrobniałych imion kobiecych niż od męskich, np. w woj. małopolskim, pow. oświęcimski, gm. Brzeszcze, na 8 nazw stawów 4 to nazwy od zdrobniałych imion kobiecych: *Danusia, Karolcia, Olusia, Micia*, zaś nazwy stawów od imion męskich w tej gminie pochodzą od pełnych imion – *Stanisław, Andrzej, Sylwester*.

Spotykamy kilka nazw utworzonych w wyniku pluralizacji: *Paulinki Drugie, Paulinki Pierwsze, Michałki, Jany, Jany Małe*.

Wśród struktur złożonych odnotować należy zestawienia zawierające terminy hydronimiczne takie jak: *staw, jezioro*, też *jama* oraz imię w mianowniku, np. *Duży Staw Helena* i *Mały Staw Helena, Staw Marian, Jama Roma* lub w dopełniaczu, np. *Staw Feliksa, Stawy Sabiny, Staw Świętego Jana, Staw Fryderyka, Staw Matyldy, Staw Zofii; Jezioro Zygmunta Augusta, Jezioro Jurka, Jezioro Marcinka, Jezioro Aleksandra, Jezioro Bronisława, Jezioro Stanisława, Jezioro Olbrachta, Jezioro Hanki*.

Dużo jest zestawień z członami dyferencyjnymi. Na uwagę zasługują człony odróżniające liczebnikowe, które pojawiają się w nazwach obiektów leżących w obrębie jednej gminy, np. *Paulinki Drugie* i *Paulinki Pierwsze, Adam Drugi* i *Adam Pierwszy, Aleksander Drugi* i *Aleksander Pierwszy, Michał Drugi* i *Michał Pierwszy, Wanda Druga* i *Wanda Pierwsza, Hubertus Drugi, Hubertus Czwarty, Hubertus Pierwszy, Hubertus Trzeci*. Do nazw od imion dodawane bywają człony odróżniające nawiązujące do wielkości (*mały, duży*), dawności (*stary, nowy*) lub położeniu obiektu (*górnny, dolny*), np. *Mały Karol, Mała Amalia* i *Wielka Amalia, Adam Duży, Andrzej* i *Andrzej Duży, Duży Staw Helena* i *Mały Staw Helena, Kazimierz Duży, Nowy Witold* i *Stary Witold, Nowy Władysław* i *Stary Władysław, Kazimierz Górny, Staś Dolny* i *Staś Górny, Marian Górny, Jan Dolny* i *Jan Górny*, także inne por. *Maciek Borowy* i *Maciek Kanałowy*. Nazwy z członami odróżniającymi stanowią około 25 % ogółu badanych nazw.

Zapisy źródłowe dla hydronimów odimiennych są dość skąpe, ubogie, co wynika z niedoskonałości tworzonej dopiero bazy komputerowej. Nie można więc zaobserwować postaci wariantywnych. Udokumentowane są jedynie nieliczne poświadczenia zmian formy nazwy zestawionej w prostą, np. *Adam//Staw Adam, Adamek//Staw Adamek, Jan Górny//Jan, Halina//Staw Halina, Marian//Staw Marian, Ola//Staw Ola, Hubertus//Staw Hubertus, Ludwik//Staw Ludwik, Marian//Staw Marian, Gertruda//Jezioro Gertruda, Staw Kasper//Kacper*.

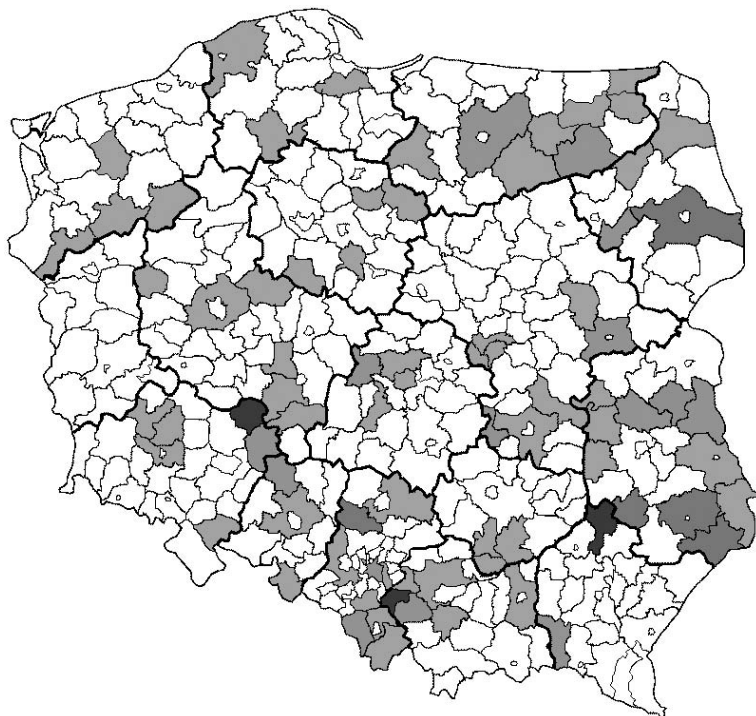
Przedstawiony materiał obejmuje 283 hydronimy (265 nazw stawów i 18 nazw jezior) dla obiektów rozmieszczonych w 13 województwach i 76 powiatach całej Polski. Najliczniej reprezentowane są one w powiecie stalowowolskim (24), oświęcimskim (22) i milickim (21) i co charakterystyczne obiekty te leżą w obrębie jednej gminy lub kilku znajdujących się w sąsiedztwie. Często badane nazwy występują seriami; w 39 powiatach odnotowano więcej niż jeden hydronim tego typu. Rzadko spotyka się je w „krajnie tysiąca jezior”, jak poetycko określa się obszar Warmii i Mazur; gdzie dla dużych obiektów wodnych, typu jezioro, bardziej „odpowiednie” były inne nazwy. Często są one pochodzenia indoeuropejskiego, staropruskiego. Natomiast dla małych jeziorzek oraz stawów nazwy formalnie równe imionom wy-

dają się być charakterystyczne, podkreślają ich związki z właścicielami, widoczne jest tworzenie ich przez mieszkańców lokalnej społeczności i na jej użytek. Część nazw ma charakter sztuczny, nadany administracyjnie. Hydronimy odimienne należą w zdecydowanej większości do nowszej warstwy nazewnictwa. W stosunku do całej bazy nazw wodnych, grupa tych nazw, choć stosunkowo nieliczna (poniżej 1%), wyróżnia się poprzez częste użycie jako bazy motywacyjnej imion w formie zdrobniałej.

Źródła i literatura

- Materiał z komputerowej bazy nazw wodnych w Pracowni Toponomastycznej Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie (grant nr 1H01D01029).
- Rymut, Kazimierz, *Nazwy wodne (w:) Słowniki encyklopedyczne*, t. II, Kraków 2003, s. 230.
- Cieślakowa, Aleksandra, Wolnicz-Pawłowska, Ewa, *Krótką charakterystyka hydronimii polskiej (w:) Nazewnictwo geograficzne Polski, t. I: Hydronimy, Cz. I: Wody płynące, źródła, wodospady*, Warszawa 2006, s. VIII.

Rozmieszczenie stawów i jezior o nazwach od imion w Polsce

Razem 283 obiekty w 76 powiatach

Lp.	Powiat	Liczba obiektów
1	stalowowski	24
2	oświęcimski	22
3	milicki	21
4	białostocki	15
5	tomaszowski	14
6	janowski	12
7	lubliniecki	11
8	zamojski	11
9	parczewski	8
10	jasielski	6
11	m. Katowice	6
12	oleśnicki	6
13	włodawski	6
14	cieszyński	5
15	lubartowski	5
16	olsztyński	5
17	siedlecki	5
18	zambrowski	5
19	namysłowski	4
20	piski	4
21	poddębicki	4
22	przysuski	4
23	wadowicki	4
24	chełmski	3
25	gdański	3
26	m. Łódź	3
27	ostrowski	3
28	pińczowski	3
29	pszczyński	3
30	żywiecki	3
31	bielski	2
32	chojnicki	2
33	giżycki	2
34	grodziski	2
35	legnicki	2
36	mrażowski	2
37	opolski	2
38	szczygieński	2
39	ząbkowicki	2

Lp.	Powiat	Liczba obiektów
40	aleksandrowski	1
41	augustowski	1
42	brodnicki	1
43	buski	1
44	choszczeński	1
45	częstochowski	1
46	gliwicki	1
47	gnieźnieński	1
48	gołdapski	1
49	głubczycki	1
50	hrubieszowski	1
51	iławski	1
52	kazimierski	1
53	kozienicki	1
54	m. Mysłowice	1
55	m. Świętochłowice	1
56	międzychodzki	1
57	mogileński	1
58	moniecki	1
59	myślenicki	1
60	myśluborski	1
61	olecki	1
62	opolski	1
63	ostrzeszowski	1
64	pleszewski	1
65	polkowicki	1
66	poznański	1
67	puławski	1
68	rycki	1
69	śląpski	1
70	tarnowski	1
71	wałęcki	1
72	wąbrzeski	1
73	węgrowski	1
74	zgierski	1
75	łobeski	1
76	żyrdowski	1
	RAZEM	283

Rojstna imena v imenih jezer in ribnikov na Poljskem

Povzetek

V članku so obravnavana imena ribnikov in jezer na ozemlju Poljske, ki izhajajo iz rojstnih imen. Analiziranih je 283 hidronimov, od katerih je 20 starejših, s historičnimi zapisi od 14.–19. stoletja, večina pa je prvič izpričana v 20. stoletju. Motivacijsko podlago tvorijo moška in ženska rojstna imena, ki so večinoma kmetijska, ter maloštevilna staropoljska v osnovni, pogosto tudi manjšalni obliki. Manjkajo podatki o neposredni poimenovalni motivaciji imen, večina imen je gotovo lastniškega značaja, del spominskega. Med slednjimi so opazna imena literarnega porekla, motivirana z zgodovinskimi liki, in imena, povezana s češčenjem svetnikov. Med izimenskimi vodnimi imeni prevladujejo imena, nastala s transonimizacijo. Veliko skupino tvorijo besedne zveze z razlikovalnimi členi, maloštevilno pa imena, ki so nastala s pluralizacijo. Obravnavana vodna imena spadajo v novejšo imensko plast, tako poimenovani objekti se nahajajo v 76 okrajih (upravnih enotah) po vsej Poljski, največ jih je v stalowowolskem (24), oświęcimskem (22), milickem (< Milicz, 21).

Urszula Bijak

Instytut Języka Polskiego PAN, al. Mickiewicza 31, 31-120 Kraków
urszulab@ijp-pan.krakow.pl

Barbara Czopek-Kopciuch

Instytut Języka Polskiego PAN, al. Mickiewicza 31, 31-120 Kraków
barbarac@ijp-pan.krakow.pl